

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

לכבוד

מנהלי מחוזות

מפקחים כוללים

מנהלי בתי הספר העל יסודיים

מרכזי מקצוע לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה בבתי הספר

מורות ומורים ללימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

שלום רב,

עם פתיחת שנת הלימודים תשפ"ג שלוחה ברכתנו לשנת לימודים פורייה ומהנה.

חוזר מפמ"ר בלימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה תשפ"ג, מס' 1

חוזר זה עוסק בנושאים הבאים:

1. לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה- פדגוגיה וחינוך ערכי

א. למידה בינתחומית, למידה עצמאית ופיתוח כישורי חשיבה.

ב. על ערכים ואהבת הארץ.

2. דרכי היבחנות: קיום מבחנים מסוגים שונים לאירועי הערכה הפרוסים לאורך השנה

3. בחינות הבגרות:

א. מיקוד הלמידה: שאלונים 12281, 12383

ב. מיקוד הלמידה לבתי ספר שאינם זכאים להגיש הערכה חלופית ולנבחנים אקסטרניים- שאלון: 12382

ג. הערכה חלופית

ד. אתרי השטח

ה. שינויים במבנה בחינת הבגרות שאלון 12281 לקיץ תשפ"ג

4. חפירות ארכאולוגיות עם רשות העתיקות

5. עבודות החקר: א"טופים

6. ספר הלימוד ואתר מלווה ספר

7. השתלמויות תשפ"ג

8. מערך הדרכה תשפ"ג

"עם שאינו יודע את עברו ההווה שלו דל ועתידו לוטה בערפל" (יגאל אלון)

ממטרותיו של חוק חינוך ממלכתי (1953, תוקן בשנת 2000) הן ללמד את תולדות ארץ ישראל ומדינת ישראל. (סעיף 3); לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל (סעיף 1); לפתח יחס של כבוד ואחריות לסביבה הטבעית וזיקה לארץ, לנופיה, לחי ולצומח (סעיף 10). כל מטרות אלה, מופיעות במטרותיו ובבסיס תוכנית המקצוע לימודי ארץ-ישראל וארכאולוגיה: המקצוע עוסק בלימוד שיטתי של אתריה, נופיה, טבעה ותולדותיה של ארץ ישראל לדורותיה. כל אלה בהתייחס לאוכלוסייה היהודית ולתרבויות השונות שהיו כאן בעבר ובהווה.

הלימודים במגמת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה מחנכים לאהבת הארץ תוך דגש על פיתוח ערכים של מורשת. הם מחברים בין העבר לבין ההווה, בין הארץ לבין תלמידה ובין התלמידים לערכי מורשת ונכסי התרבות של ארץ ישראל. הם מאפשרים ללמוד ולפתח ערכים של סובלנות אל הגרים בה ושל לקיחת אחריות על הסביבה. המפגש הבלתי אמצעי של התלמידים עם הלימוד בשטח, מחזק ערכים אלו ומאפשר שלל פעילויות עם מעורבות גבוהה של התלמיד תוך חיזוק הקשר בינו לבין ארצו.

לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה הוא מקצוע **בינתחומי** בהגדרתו. הגורם המארגן והמלכד של כל הדיסציפלינות בלימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה הוא השטח, הן ברמה המקומית והן ברמה המרחבית. על מנת להבין את התופעות בשטח התלמיד נזקק להבין תמונה משולבת שהיא פועל יוצא של כמה דיסציפלינות. בהתאם לכך ההוראה והלמידה בלימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה נעשית **בשטח** בנוסף על הלימוד בכיתה. יש להדגיש כי ללימוד **בשטח** יש גם תפקיד מרכזי בטיפול הזיקה לארץ ובחיזוק האהבה למולדת.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

דגש מיוחד אנו שמים על ערך אחדותו של העם. היכולת להתנער ממחלוקות ולהתלכד יחדיו ברגע האמת היא זו שהובילה להקמת המדינה ולהצלחתה. עתה עלינו מוטלת החובה להתלכד שוב וללמוד מן ההיסטוריה את חשיבותה. באמצעות הלימוד בכיתה והלימוד בשטח אנו מבקשים השנה לתת דגש מיוחד על ערך האחדות ולתת ביטוי לכך בעבודות החקר, בלימוד בכיתה ובפעילות השטח.

מערכת החינוך הישראלית מטמיעה בשנת הלימודים תשפ"ג את תוכנית הגפ"ן – גמישות ניהולית פדגוגית. בית הספר, מקבל מעתה משאבים בסלים שונים לטובת העשייה החינוכית – לימודית בבית ספרו, ויכול להתאים את הדגשים, הצטיידות בית ספרית ואת התוכניות אותם יפעיל, לאוכלוסיית התלמידים והמורים ולקהילה בהם הם פועלים.

אחד השינויים המרכזיים עבורנו הוא שינוי מתווה ההדרכה אליו היינו רגילים. ימי ההדרכה כפי שהתקיימו עד תשפ"ב, עוברים למתווה אחר, במסגרתו מנהל בית הספר רוכש את שעות ההדרכה המתאימה לבית ספרו בהתאם לשיקול דעתו והתיעדוף שלו. שינוי משמעותי נוסף הוא העברתם של הקולות הקוראים מן המטה אל בחירת בתי הספר והרשויות מתוך תקציבם.

מדובר במהלך רחב מאד היוצא לדרך ומלווה באופן טבעי בהרבה מורכבויות, חששות וצורך בתקון והתאמה תוך כדי תנועה .

אנו נסייע בתהליכי ההוראה הלמידה והערכה אותם אתם מפעילים, תוך התאמה למסגרות החדשות. הפיתוח המקצועי וקהילות המורים ימשיכו לתת מענה פדגוגי למורים ולתמוך בהם. ביחד נבין את האתגרים וננסה למצוא להם פתרונות לשנה הקרובה בפרט, ולשנים הבאות בכלל.

1. לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה: פדגוגיה וחינוך ערכי

א. למידה בינתחומית, למידה עצמאית ופיתוח כישורי חשיבה

למידה בינתחומית מקנה ללומד יכולות וכישורים ייחודיים, כיוון שהנושאים נלמדים תוך כדי ניתוח וזיהוי הקשרים בין רכיבי הידע של המקצועות השונים – בדרך זאת מוקנית לתלמיד ראייה רב-מערכתית. ראייה זאת נרכשת בכמה שלבים: פירוק השלם לחלקיו, לימוד כל מרכיב כשלעצמו, ניתוח הקשרים השונים בין המרכיבים, ולבסוף הרכבתם לשלם "חדש". לתמונת השלם החדשה יש ערך מוסף על פני תמונת השלם הראשונה טרם פירוקה. ערך מוסף זה צריך להיות נר לרגלי המתכננים, כותבי חומרי הלמידה, המלמדים והלומדים מקצוע בין-תחומי.

תכני הלימוד בלימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה מזמנים באופן טבעי פיתוח של כישורי חשיבה. למעשה – פיתוח כישורי חשיבה מסדר גבוה נמצא במהות המקצוע העוסק בעיקרו בהבנה של תהליכים המושפעים על ידי מספר רב של גורמים, בהשוואה ביניהם והסקת המסקנות העולות מהם.

להרחבה על פדגוגיה ולמידה בינתחומית [ניתן לראות במרחב הפדגוגי](#).

ב. על ערכים ואהבת הארץ

הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה מאפשרת כר נרחב לעסוק בשאלות ערכיות, מהותיות וקיומיות החשובות לעולמו של התלמיד והתורמות לעיצוב זהותו האישית והלאומית. אנו מבקשים לשים דגש מיוחד על חינוך ערכי ולבסס ערכים של אהבת הארץ, חינוך לסובלנות, כיבוד המורשת והזהות התרבותית והכרת תודה למייסדי המדינה ומפתחיה.

הנושאים השונים העולים במהלך הלימודים במקצוע בכלל מזמנים לנו אפשרויות לעמוד על המגוון החברתי והתרבותי בין המגזרים השונים הקיימים בתוך החברה היהודית והישראלית. כמו כן הן מאפשרות ללמוד ולהכיר את הדתות הקיימות בארץ. ביחידות אלו נלמדים גם עקרי האסלאם והנצרות ויחסן של דתות אלו לארץ ולירושלים. מתוך כך הן גם מעודדות אצל הלומד פיתוח סובלנות, הקשבה והכלת של ה"אחר". אנו מעודדים, כחלק מבין אתרי החובה, לסייר בשכונות ובאתרים מרכזיים וחשובים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

"לאחר" מתוך רצון להכיר ולהבין את חשיבותם ולפתח יחס של סובלנות כלפי המגוון הקיים בחברה היהודית וכלפי כל בני הדתות השונות הקיימות בחברה הישראלית.

במסגרת הלימודים אנו מבקשים לשים דגש מיוחד לחיזוק האחדות בחברה הישראלית ולחיזוק הקשר למדינה, למקימה ובניה. אנו מבקשים כי בשנה זו בתי הספר יאמצו **לפחות אחת** מבין הדרכים הבאות ולשלבם כחלק מהערכה החלופית במקצוע: אימוץ אתר, סיורים והדרכת עמיתים, הרחבת פעילות עם הקהילה ושיעורים מקוונים.

להרחבה על פעולות אלה ניתן לראות בדף המידע "[חינוך ערכי](#)" במרחב הפדגוגי.

בשנת הלימודים תשפ"ג נערוך **שיעורים מתוקשרים קהילתיים** – לתלמידים ולבני משפחותיהם העוסקים בסוגיות אקטואליות או מעניינות מיוחדות. בשנת הלימודים תשפ"ג נקיים מפגשים מסוג זה סביב **יום העצמאות** ועל כך תצא הודעה נפרדת.

2. דרכי היבחנות

קיום מבחנים מסוגים שונים לאירועי ההערכה הפרוסים לאורך השנה

לאורך השנה אנו ממליצים להתאים את הלמידה בשנה זו להערכה על ידי מבחנים מסוגים שונים ובסביבות שונות ומגוונות, בהיקפים משתנים. הנחיה זו נכונה גם לשאלון 12281 וגם לנושאים הכוללים את שאלון 12383.

אנו ממליצים לשלב חלק מבין האירועים המוצגים להלן (לפחות 3) לאורך השנה כדי לתרגל את התלמידים לאפשרויות השונות:

- **מבחן בקיאות** – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד בהערכת הידע הנרכש וכולל בדיקת ביצועי הבנה בסיסיים: זיהוי אתרים על גבי המפה, זיהוי אתרי שטח וניתוח אדריכלי. מבחן על חומר הלימוד ועל האתרים. לדוגמה: ציינו את מרכיביו האדריכליים של בית כנסת החורבה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

- **מבחן בעל פה מרחוק או מקרוב** – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד גם בכושר הניסוח וההבעה בעל פה. לדוגמא: תארו את עיקרי תולדותיו של בית כנסת החורבה.
- **מבחן עם חומר פתוח** – מבחן מוגבל בזמן וגמיש בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום כגון ניתוח והשוואה ושאלות מסדר חשיבה גבוה, כמו: הסבר, השוואה, נתח וכיוצא בזאת במינון גבוה מהרגיל. לדוגמא: הסבירו כיצד תולדותיו של בית כנסת החורבה השפיעו על תולדות היישוב היהודי בירושלים במאות 18-19.
- **מבחן בית** – מבחן הניתן לזמן מוגדר-ממושך יותר ולא מוגבל בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום גבוהות, כגון חשיבה יצירתית וביקורתית. לדוגמא: יש הטוענים, כי תולדותיו של בית כנסת החורבה משקפות את תולדות יהודי ירושלים במאות השנים האחרונות. כתבו טיעון אחד התומך בטענה זו וטיעון אחד המפריך אותה. בססו דבריכם על תולדות בית כנסת החורבה ועל תולדות היישוב היהודי בירושלים במאות השנים האחרונות.

3. בחינות הבגרות

א. מיקוד הלמידה

כדי להקל על הלמידה לאחר החזרה מהקורונה הוחלט שבשנת הלימודים תשפ"ב חומר הלימוד בכיתה יצומצם. במסמך זה מפורסם מיקוד ההוראה והלמידה לקראת שנת הלימודים **תשפ"ג**, במטרה לאפשר למידה משמעותית וצמצום פערים לימודיים שנוצרו בעקבות תקופת מגפת הקורונה וכדי לאפשר למידה מעמיקה ויסודית, תוך הקניית הרגלים ללמידת שטח. בשנת תשפ"ד תחזור הלמידה להיקפה כפי שהייתה לפני הקורונה.

[להלן פירוט ההלימה לשנת תשפ"ג](#)

בשאלון 12281 – ירושלים מהתקופה הצלבנית ועד ימינו.

ובשאלון 12383 – ירושלים מראשיתה ועד התקופה הצלבנית

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

יחידות אזוריות - מיקוד החומר ומיקוד אתרי השטח בהיקף של 70% יעשה על ידי המורים תוך
התייעצות עם הפיקוח. יש להציג את התוכנית הנלמדת בשנת הלימודים תשפ"ג בראשית השנה
לתלמידים.

מניסיון העבר ומניתוח בחינות הבגרות אנו איננו ממליצים ללמד ולהבחן שתי יחידות ירושלים באותה
שנה. לפיכך, יש לפצל את הלמידה בנושאים אלו. הערכה בשאלון ירושלים בתקופות הקדומות תהיה
בסוף שנת הלימודים.

ב. מיקוד לבתי ספר שאינם זכאים להגיש הערכה חלופית ולנבחנים אקסטרניים

שאלון: 12382

בתי ספר שאינם זכאים להגיש הערכה חלופית – תלמידיהם יבחנו בבחינת בגרות חיצונית של מכון
סאלד גם בשאלון 12281, וגם בשאלון 12382 בחינה זו תכלול את הנושאים הבאים: **ירושלים**
מראשיתה ועד התקופה הצלבנית; צפון הארץ; מישור החוף; ההר המרכזי והבקעה. מחובתם של
בתי ספר אלו ליצור קשר עם הפיקוח במהלך חודש ספטמבר 2021.

1. ירושלים מראשיתה ועד התקופה הצלבנית - לפי מיקוד ההלימה המופיע לעיל.

שימו לב, המיקוד להלן לא מתייחס לבתי ספר שכותבים שאלונים בית ספריים.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

2. צפון הארץ

רשימת תתי הנושאים שילמדו במסגרת המיקוד	רשימת הנושאי הלימוד
הנושא בשלמותו	א. המסד הפיזי – גיוון וייחוד
	ב. מגוון הצומח והחי
הנושא בשלמותו	ג. משק המים והשפעת האדם על הסביבה
3. תקופת הברונזה 4. התקופה הישראלית 5. בית שני 6. התקופה הרומית ביזנטית 9. התקופה המוסלמית המאוחרת 10. המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20	ד. תולדות התיישבות האדם בצפון עד לתקופת המנדט
1. ההתיישבות לאחר הקמת המדינה 2. מלחמות וביטחון	ה. ההתיישבות בצפון בדורות האחרונים
הנושא בשלמותו	ו. הפסיפס האתני בצפון

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

3. מישור החוף

רשימת תתי הנושאים שילמדו במסגרת המיקוד	רשימת הנושאי הלימוד
1. מאפייני המבנה של מישור החוף	א. המסד הפיזי
1. מקורות המים במישור החוף	ב. מקורות המים
ג. מגוון הצומח והחי 3. תמורות, סכנות ושימור	ג. מגוון הצומח והחי
1. דרכים ומסחר במהלך הדורות	ד. הדרכים במישור החוף
2. תקופת הברונזה 3. תקופת הברזל – גווי הים 4. התקופה ההלניסטית 5. התקופה הרומית-ביזנטית 7. התקופה הצלבנית	ה. תולדות התיישבות האדם במישור החוף עד המאה ה-19
1. המאה ה-19 – נקודת מפנה 3. מלחמת העצמאות 4. ההתיישבות לאחר הקמת המדינה	ו. התיישבות האדם במישור החוף מהמאה ה-19 ועד לאחר הקמת המדינה

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

4. ההר המרכזי והבקעה

רשימת תתי הנושאים שילמדו במסגרת המיקוד	רשימת הנושאי הלימוד
הנושא בשלמותו	א. אזורי משנה
1. אקלים 5. החי בהר ובבקעה 6. מקורות המים ומפעלי מים בעבר ובהווה 7. חקלאות בעבר ובהווה 8. הסביבה והפיתוח בהר 9. ים המלח	ב. מאפייני טבע ונוף
1. התקופות הפרהיסטוריה והכלקוליתית 3. תקופת הברזל 5. התקופות ההלניסטית והחשמונאית 6. שלהי ימי הבית השני 7. התקופה הרומית המאוחרת 8. התקופה הביזנטית בהר 12. תקופת המנדט 13. מלחמת העצמאות 14. השנים הראשונות לאחר הקמת מדינת ישראל 15. מלחמת ששת הימים ומלחמת ההתשה	ג. תולדות התיישבות האדם בבקעה ובהר
הנושא בשלמותו	ד. השומרונים

ג. חלופות בהערכה

בתי הספר המגישים ליחידות האזוריות יכולים לעשות זאת באמצעות חיבור שאלונים בית ספריים. הבחירה מה ללמד ומה לא היא לבחירת בתי הספר ובמידת הצורך תהיה גמישות לגבי מבנה המבחן. הנחיות לגבי כתיבת שאלונים בית ספריים ולוח הזמנים לשליחתם לאישור – מפורסמים במרחב הפדגוגי: [הנחיות ולוחות זמנים](#).

בשנה זו, תאריך המבחן לבתי הספר המחברים יחדיו שאלון אזורי – יהיה בתיאום, במועד ובשעה אחידה לכל הנבחנים באותו שאלון.

יש לשמור את אקסל הציונים, המחווה ותיעוד של כלל מרכיבי ההערכה על פיהם נקבע הציון. על בית הספר לשמור מגוון של עבודות ברמות ביצוע שונות לצורכי בקרה ומשוב כפי שיקבע ויפורסם בהמשך. ההנחיות לעבודות החקר מפורטות להלן.

ד. אתרי השטח

הנאמר פה תקף הן ליחידת ירושלים 12281 החיצונית והן להערכה החלופית הקיימת במקצוע. כחלק מהלמידה החוץ כיתתית במקצוע לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה, התלמידים מתבקשים לבקר באתרים הקשורים לחומר הלימוד ולהשתתף בחפירות ארכאולוגיות. התלמיד צריך להכיר את כל הקשור לאתר – גם אם אין לכך התייחסות בספר הלימוד. לרשימת האתרים מצורפת רשימת מקורות מחייבת למורה. שאלות השטח בנושאים השונים בבחינה החיצונית והפנימית על ירושלים, מסתמכות גם על הכתוב במקורות אלו. פרט לאתרים אלה התלמידים צריכים להכיר את מפת ירושלים בכל תקופה ואת הממצאים המאפיינים כל תקופה. **אין חובה לטייל באתרי הגישור.**

אין תחליף לסיורים הלימודיים וכל פתרון אחר הוא זמני וחלקי בלבד. בתקופה זו, היציאה לשטח תהיה במידת האפשר. **ההוראות ליציאה לשטח בתקופה זו כפופה להנחיות משרד הבריאות, משרד החינוך וחדר מצב והיא באחריותו של בית הספר וכך גם לגבי החפירות הארכאולוגיות.**

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

במידה ולא ניתן יהיה לצאת לשטח- יש להנגיש את האתרים לתלמידים באמצעות חומרים מקוונים: סרטונים, מצגות, סיורים וירטואליים עד כמה שניתן ולהביא את השטח לכיתה ולבחון עליהם באמצעות הרצאות בזום או בכל אמצעי אלקטרוני אחר.

ירושלים מהתקופה הצלבנית ועד ימינו (שאלון 12281) וירושלים עד התקופה

הצלבנית - רשימת האתרים לשנת תשפ"ג מפורסמת במרחב הפדגוגי בדף [למידה חוץ כיתתית ואתרי השטח](#). רשימת האתרים ביחידות האזוריות תקבע על ידי המורים בהתייעצות עם הפיקוח.

ה. שינויים בבחינת הבגרות שאלון 12281

להלן השינויים שיחלו במבנה שאלון ירושלים מהתקופה הצלבנית עד ימינו (שאלון 12281) בחלק ב- נוספה שאלת בחירה.
חלק ד' שאלת השלט (חלק ד) הורדה.
בשאר החלקים אין שינוי.

שאלון קודם	שאלון חדש- החל מתשפ"ג	
שאלה 1 מתוך 2	נשאר	חלק א- שאלת נושא
שאלה 1 מתוך 2	שאלה 1 מתוך 3	חלק ב- שאלה קצרה
שאלה 1 מתוך 3	נשאר	חלק ג- שאלת שטח
שאלה 1 לבחירה מבין חלקים ג וד	בוטל	חלק ד- שלט
4 מושגים מתוך 8	נשאר	מושגים

4. חפירות ארכאולוגיות עם רשות העתיקות

כיוון שאחד ממוקדי התוכנית הוא הארכאולוגיה של ארץ ישראל, מומלץ שהלומדים ישתתפו בחפירות ארכאולוגיות או בסקר ארכאולוגי או בשיקום עתיקות. בנוסף לחוויה ולהנאה מעצם החפירה והגילוי, התלמידים לומדים להכיר מקרוב את עבודתו המדעית של הארכאולוג, מהי חפירה, כיצד היא מתנהלת, כיצד מטפלים בממצאים וכיצד קובעים את גילם, כיצד משחזרים וכיצד משמרים.

אחד מבין המסלולים המוצעים לכתיבת עבודות חקר הוא חפירות ארכאולוגיות. מהשתתפות בחפירות ניתן לגזור נושאים לעבודות החקר; ההשתתפות בחפירה היא החלק של עבודת השטח הנדרשת במסלול: עבודת חקר במסלול מעשי: חפירות ארכאולוגיות. במסגרת שיתוף הפעולה עם רשות העתיקות תלמידי המגמה יגיעו לשבוע חפירה (חמישה ימים רציפים) באתרי העתיקות וישתלבו בעבודת השטח.

רשות העתיקות תדאג למערך ההסעות, שיעורי ההכנה בכיתה לפני היציאה לשטח; ליווי הקבוצה לפני החפירה, בחפירה ולאחר תום החפירה.

את ההשתתפות בחפירות יש לתאם עם **דניאל וינברגר** מנהל מרכז ארכאולוגי חינוכי, 052-4284367, או עם סער גנור: 073-3507551.

ניתן להירשם בקישור הבא: [רישום](#). פרטים נוספים ניתן למצוא ב: [השתתפות בחפירות ארכאולוגיות](#).

כאמור היציאה בשנה זו כפופה להנחיות היציאה לשטח: משרד הבריאות (במידה ותתפרסמה הנחיות), משרד החינוך וחדר מצב.

במידה ועבודות החקר נערכות במסלול חפירות ארכאולוגיות יש לקבוע תאריך יעד (חנוכה - לכיתות י"ב; ט"ו בשבט - לכיתות י"א) שבו אם לא תתאפשר היציאה לשטח יש לשנות את מסלול עבודת החקר.

5. עבודות החקר: א"יטופים

כאמור, היציאה לשטח תהיה בהתאם ובכפוף להנחיות משרד החינוך וחדר מצב. יש לקחת בחשבון כי היציאה לשטח כפופה לתנאים הביטחוניים באותה עת ועל כן אנו מציעים להתמקד במספר מסלולים ולהתאים את האחרים למצב. קיימים מספר מסלולים לעבודות חקר: עבודות חקר מסלול מחקרי אישי; מסלול כיתתי; מסלול מעשי, מסלול הדרכה, מסלול פורטפוליו ומסלול מגש הכסף.

בכל אחד מהמסלולים עבודת השטח תופסת חלק מרכזי בכתיבת העבודה. בכל המסלולים יבחנו התלמידים על פה על עבודתם. יש להיערך למצב שבו תהינה הגבלות באשר ליציאה לשטח ולבחור את מסלולי עבודות החקר בהתאם.

על עבודות החקר והוראת חקר בעת משבר הקורונה אנו נייחד מקום במפגש המורים שנקיים בראשית השנה.

פירוט מסלולי עבודות החקר, המחווניים ולוחות הזמנים ניתן למצוא בקישור: [הנחיות לכתיבת](#)

[א"יטופים](#)

האישורים הניתנים על ידי הפיקוח הם אישורים פדגוגיים על נושא עבודת המחקר. ההוראות הביטחוניות על יציאה לשטח חלות כמקובל והן באחריות בית הספר.

6. ספר הלימוד ואתר מלווה ספר

ספר הלימוד העוסק בתקופותיה הקדומות של ירושלים עד התקופה הצלבנית יצא בשנת הלימודים תשפ"א. חלקו השני של הספר: מהתקופה הצלבנית ואילך אמור לצאת בתקופה הקרובה.

לצד ספר הלימוד הראשון הוקם אתר מלווה, "[ירושלים: מראה מקום](#)" בו נכלל מדריך למורה, הרחבות לנושאים המופיעים בספר הלימוד ותמונות.

7. השתלמויות מורים

מערכת מצפון

בשנת הלימודים תשפ"ג, תיפתח מערכת מצפון, מערכת חדשה לניהול הפיתוח המקצועי. המערכת מחוברת למערכות ניהול ידע של המשרד ותאפשר תכנון וניהול תהליכי הפיתוח המקצועי מבוססי נתונים ומותאמים לצרכי בית הספר כארגון ועובד ההוראה כפרט.

ההרשמה של כל מורה לתהליכי הפיתוח המקצועי תהיה דרך פורטל עובדי הוראה במרחב פיתוח מקצועי והדרכה. עובד ההוראה ייכנס באמצעות ההזדהות אחידה, ויוצע לו מגוון אפשרויות הלמידה המותאמות לצרכיו, בהתאם למקצוע ההוראה, התפקיד והשיוך המוסדי.

לרשות המורים מערך מגוון של השתלמויות: סיורים וימי עיון העוסקים בחידושים במקצוע - בהוראה חוץ כיתתית, ובגילויים החדשים שהתגלו בשטח. השנה נשים דגש מיוחד בהשתלמויות על פיתוח כישורי לומד עצמאי שיבוא לידי ביטוי ביחידות ההוראה בכיתה ובשטח ועל כתיבת עבודות החקר.

ההשתלמויות וימי העיון ופרטים נוספים יפורסמו בקרוב ב"חשוב לדעת" בשולחן המפגם [השתלמויות](#).
[ימי עיון וכנסים](#).

כל מורה חייב להשתתף **בחמישה** ימי סיור או מפגשים לאורך השנה. ההשתתפות במפגשים הינה **תנאי לקבלת אישור לבחינת בגרות בית ספרית** וכתנאי לשמש **כמעריכי בחינות בגרות**. לימים אילו אין קשר לגמול ההשתלמות.

"הכוורת - על יסודי"

לקראת השקת הרפורמה להתחדשות הלמידה במקצועות המח"ר, הוקמה עבור מורי העל יסודי, חטיבות הביניים והתיכונים, פלטפורמת למידה לפיתוח מקצועי, מקוונת חדשנית, במנות קטנות ובהתאמה אישית.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה

בכוורת יחידות א-סינכרוניות מקוונות, מושקעות וידידותיות, של 3 שעות למידה עצמית בבית בכל זמן ומכל מקום, והמורה יכול לבחור לעצמו את התכנים שהוא חושב שיסייעו לו באופן מקצועי, תוך צבירת גמול.

הפלטפורמה פתוחה עבור כלל עובדי ההוראה כבר עכשיו, ובהדרגה עולים בה יותר ויותר תכנים העוסקים בהענקת כלים למורים לעקרונות פדגוגיים, תפיסות חינוכיות ומיומנויות כמו: לומד עצמאי, למידה בינתחומית ורב תחומית, חשיבה וחקר, רעיונות גדולים, SEL בתחומי הדעת, מיומנויות כתיבה, המורה כמנחה, מיומנויות 2030 ועוד.

למורי המח"ר, לצד כלים בנושאים כלליים, יעלו יחידות קטנות של 3 שעות דיסיפלינריות שיכולות להעשיר את המורים ולסייע באתגרים, בהשראה ובעוד.

בנוסף במשושה המכונה "כאן מתחילים" יחידות מקוונות ללמידה עצמית המסבירות והמבהירות את הרפורמה בצורה מאירת עיניים ומדויקת.

ניתן ללמוד באמצעות הכוורת באחד מ 4 ערוצים:

א. **הערוץ הגמיש** - המורה בוחר יחידות לפי צרכיו, רצונו ורצונותיו, בליווי מנטור המסייע למורה בדרכו, ומהווה כתובת אנושית לתמיכה, ועידוד. מסלול זה כבר פתוח ללמידה החל מתחילת יולי!

ב. **הערוץ המשולב** - מסלול המשלב בין יחידות ותכנים הנלמדים במסגרות אחרות (השתלמויות בית ספריות | פסגות | מפגרים | אחר) ויחידות מתאימות בכוורת, או יחידות לבחירת המורה בכוורת. ניתן יהיה לשלב יחידות כוורת בהשתלמויות בית ספריות. המסלולים המשולבים יתחילו לפעול בשנת הלימודים הבאה.

ג. **הערוץ הממוקד** - השתלמויות מקוונות מונחות של 30 שעות, לפי נושא/מסלול או תוכן מוגדר. מידע בנושא הערוצים הממוקדים בתחום הדעת ניתן לקבל מהמפמ"ר וצוות המדריכים.

ד. **למידה עצמית, ללא גמול** - פתוחה תמיד לכל מורה, 365 ימים בשנה 24/7.

מוזמנים להיכנס ולהתרשם מהפלטפורמה והעושר שמתחיל להיווצר ועוד ילך ויגדל, וחוויות למידה חדשנית ומהנה.

לסרטון הסבר [לחצו כאן](#) | להתרשמות מהסביבה [לחצו כאן](#) | להרשמה למסלול הגמיש בסמסטר קיץ [לחצו כאן](#)

8. מערך הדרכה

לרשותכם מערך הדרכה, מדריכים המתמחים בנושאים שונים בתוכנית הלימודים, בעבודות החקר ובתקשוב. אנא הקפידו להיות בקשר רציף עם המדריכים, רשימת המדריכים תפורסם [בשולחן המפמ"ר](#) בקרוב.

בברכת בריאות טובה לכם ולבני משפחותיכם

שנת לימודים פורייה ומוצלחת

ד"ר אפרת זילבר,

מפמ"ר לימודי ארץ ישראל וארכאולוגיה